

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

12. Quænam esculenta, & poculenta possit Religiosus largiri in terminis
hujus Bullæ, & ad quem valorem ascendere possint? Ex p. 1. t. 6. r. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

non est Monachus quā Aurifex, sed quā Chorista. Ratio est; quia Religiosus est genus morale ad Monachum, & Conuersum: Differentiā contrahentes sunt Chorus, & Ars. Monachus est Religiosus Chorista. Conuersus est Religiosus Artifex. Vnde arte facta nascuntur à Conuerso per se, à Monacho per accidens. Tam essentialē est Conuerso artificere: quā Medico maderi, Artificere comparatur Monacho, ut maderi Aurifici, aut aurificere ipsi Medico. Ideo Conuersus tenetur artificere pro Communitate, non cantare: Monachus è contrario tenetur cantare, & contemplari in Choro, non autem aurificere. Ideo putat artefacta quæ sunt à Monachis quā talia non pertinere ad Communitatem; concedit tamen Caramuël laicis & conuersis posse duas horas abque licentia expressa Abbatis pingere, delineare, cælare, &c. pro amico: sed ego ut verum fatear non inuenio apud DD. quoad præsentem casum differentiam inter Regulares, Laicos, & Choro addictos, vnde quidquid circa præsentem quæstionem in ordine ad votum paupertatis, erit licitum Professis, erit etiam licitum laicis; quia actiones de quibus loquimur non sunt Monachi quā Monachi, suppono tempus esse vacans, neque sumi aliquid à Communitate sine licentia tacita, vel expressa superioris. Ergo, &c.

3. Sed quærit Caramuël, & asserit, Petrus Monachus egregius pictor pinxit imaginem vendibilem mille florensis, illam dedit sæculari contra voluntatem Abbatis contrarium in virtute obedientiæ præcipientis; qualiter peccauit?

4. Primò, vide & considera quanti materia colorum, & tabulæ fiat, secundùm harum rerum valorem illum argue, non autem secundùm valorem artis; quod si materialia ad amicum pertinebant, & nihilominus contra voluntatem Prælati dederit, non est censendus proprietarius, sed inobediens. Contra obedientiam autem peccauit, me iudice mortaliter; quia longo tempore pingere contra mandatum Abbatis, est actio notabilis.

5. Hinc constat, duos Monachos, qui contra Prælati mandatum pingunt tabulas quas donant sæculari etiam alter delineat pretiosissimas, alter vilissimas, si æquale tempus infumant, peccate æqualiter. Ratio est; quia peccatum non consistit in valore picturæ, sed in quantitate temporis expensis in arte pingendi contra voluntatem Abbatis.

6. Nec valet dicere, illos habuisse pingendi licentiam, sed non dandi; si enim bene consideres, in tali casu non habuerunt licentiam pingendi tabulas dandas, ergo quas dandas pinxerunt, pinxerunt equidem contra obedientiam.

7. Potest igitur Religiosus gratis scribere, pingere, &c. orare, celebrare pro Paulo, licet sciat eum venditurum esse manuscripta, aut recepturum elemosynam pro orationibus; quia ipse non dat Paulo pecunias, sed suæ industriæ, aut orationis extrinsecos actus & hos gratis, quos ni contrarium Prælati iussent, liberrimè donare potest.

RESOL. XI.

An Religiosus possit dare leuiores alterius generis, licet non sint de leuibus comestibilibus, & ad deuotionem pertinentibus concessis in hac Bulla?

Et an casus excepti in hac Bulla extendantur ad alios similes?

Et docetur, quod quamuis per solas quinque causas donatio reuocari possit, tamen idem potest ex aliis

Tom. VII.

gravioribus causis, vel æque grauibus. Ex part. 1. tract. 6. Ref. 7.

§. 1. Negatiua sententia suaderi potest ex illa vulgata regula iuris, quod casus exceptus firmat regulam in non exceptis; sed in hac Bulla excipiuntur tantum leuiores comestibilia, & ad deuotionem pertinentia: ergo excluduntur omnia alia.

2. Sed ego puto cum Ioan. de la Cruz de star. Relig. lib. 1. cap. 3. dub. 5. concl. 3. num. 3. & Filiucio tom. 1. tract. 34. cap. 3. num. 71. posse Religiosos dare etiam leuiores alterius generis. Et ratio est: quia, quoties in aliqua regula excipiuntur aliqui casus, etiam casus similes consequenter manent excepti. Vnde ex multis Euerardus in suis topicis legalibus, loco à natura dictionum taxatiuarum, num. 4. Antonius Gomez tom. 1. variar. cap. 11. num. 12. & alij probant, dictionem taxatiuam non excludere casus similes, in quibus eadem ratio militat. Item l. fin. Cod. de reuocandis donat. decernitur, quod per solas quinque causas potest reuocari donatio; & tamen communis Doctorum sententia docet, posse quoque ex aliis grauioribus, aut æque grauibus. Ita Glossa ex l. fin. ver. voluerit. Abbas cap. fin. num. 3. de donat. Nauarrus tom. 4. num. 48. de Regul. seruant. l. 6. Iaceni num. 59. Syluester verb. donatio, 1. quæst. 13. num. 17. Gomez tom. 2. var. cap. 4. num. 14. Molina de primog. Hisp. lib. 1. c. 9. num. 32. Lessius de iust. lib. 2. cap. 8. dub. 14. num. 104. cum multis aliis: quidquid in contrarium asserat Molina Theologus de iust. tom. 2. disp. 281. ver. nobis verò & Rebellius part. 2. l. b. 18. g. 9. n. 8. Et Ratio est: quia, cum lex non possit excipere omnes casus exceptione dignos ponit aliquos loco exemplorum.

3. Dicendum est igitur, quod licet summus Pontifex in hac Bulla interdixerit munera à Religiosis dari, præterquam in casibus hic exceptis; tamen ex doctrina superioris adducta casus excepti debent extendi ad similes, in quibus eadem, vel vrgentior militat ratio. Et hanc opinionem præter Ioan. de la Cruz citatum tenet etiam Soula in exposit. huius Bullæ, fundam. 5. n. 38. 39. 40. & nouissimè Scortia in Pontif. Constit. epist. 158. theor. 396. Quod est maximè notandum ad multos scrupulos depellendos. Ad argumentum verò in contrarium supra adductum potest quis respondere, regulam illam iuris, quod casus excepti firmant regulam in non exceptis, intelligendam esse de casibus non exceptis, qui alias sunt dissimiles exceptis.

* Sup. hoc in tom. 6. tr. 7. in Ref. 10. post mediū, §. 1. à vers. Et si & §. seq.

Quoad hoc lege infra doctrinam Ref. 64. ad medium; à vers. Nota, & sup. hac extensione ad casus similes, supra in tr. 1. x doctrina Ref. 335 & aliarū etus p̄imæ not. signæret in fine d. d. Ref. &c.

RESOL. XII.

Quenam esculenta, & poculentia possit Religiosus largiri in terminis huius Bullæ, & ad quem valorem ascendere possint? Ex part. 1. tractat. 6. Ref. 13.

§. 1. Valorem esculentorum, & poculentorum, quæ in hac Bulla conceduntur, non debere superare quantitatem, quæ in furto inducit peccatum mortale, docet Bartholomæus à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. quæst. 218. & Paulinus Berti in explicat. huius Bullæ, in 10. casibus positus post part. 2. principalem: & putant, hanc quantitatem non debere excedere valorem trium Iuliorum. Vide etiam Fabrum decrebit. in 4. sen. disp. 15. q. 2. disp. 45. c. 5. n. 122. Igitur, secundum hos Autores, esculenta, & poculentia non sumuntur in hac Bulla, in significatu, in quo sumuntur, & explicantur in multis locis Canonum, & iuris communis.

2. Sed merito contrariam sententiam docet Soula in exposit. huius Bullæ, §. 4. numer. 80. & 90. Bonacina in tr. var. disp. 3. punct. 1. n. 9. & Valerius in differ. X utriusque

utrinque fori. verb. mueras, diff. 1. num. 59. vbi sic ait? [Quæ autem dicantur leuiores esculenta, & poculenta in hac Bulla, deduci potest ex cap. statutum. §. in super. de rescript. in 6. nimirum, quæ paucis diebus consumi possunt.] Vbi glossa verb. paucis, addit, & hoc arbitrio boni viri relinquendum, cum aliter non determinetur, habita consideratione personæ dantis, & personæ recipientis, vt in cap. et si questiones, de simon.

Supra in
Rel. quæ hic
est 3.

3. Et ita ego hanc secundam sententiam puto probabiliorē: quia, vt supra notatum est, hæc Bulla non est iuris noui inductiua; sed reformatiua; & iuris communis restitutiua, & eidem conformis. Quare, quidquid ante hanc Constitutionem licebat, & nunc licet, & dari potest: & è contra, quidquid nunc non licet, nec antè licebat. Ex quibus apparet, esculenta, & poculenta huius Constitutionis, intelligenda esse, secundum terminos iuris communis.

RESOL. XIII.

An Religiosus possit sine licentia Prælati, & sine contrauentione voti paupertatis, & huius Bullæ largiri suam pitantiam? Ex part. 1. tractat. 6. Ref. 28.

§. 1. **N**egantem sententiam docet Bartholomæus Saloniensis in 2. 2. tom. 1. §. 6. 1. v. de dominio, q. 1. art. 3. concl. 2. coroll. 3. vbi asserit, nullum Religiosum posse ex his, quæ ipsi conceduntur ad suos proprios vsus, vt victum, &c. aliquid erogare, sine particulari licentia sui Superioris, etiamsi parcissimè illis vtatur: vt, cum mittitur Religiosus ad peragendum aliquod negotium in locum distantem, & datur illi à Superiore pecunia, qua victum sibi parat, etiamsi parcissimè viuatur, tenetur ea quæ reseruat, rediens in Conuentum Superiori restituere. Et ratio est: quia Religiosus non potest esse dominus alicuius rei, nec usufructuarius, sed tantum vsuarius: sed vsuarius solum tenet, & habet vsum rei pro se, & non potest illam dare alteri: nam hoc est proprium domini, & usufructuarij: ergo Religiosus potest tantum comedere pitantiam; non autem disponere, & dare illam.

2. At mihi contraria sententia probabilis etiam videtur. Et ratio est: quia in illis rebus, quæ vnico actu consumuntur, non potest secerni vsum à dominio. Ita Ioannes XXII. in Exirau. ad conditorum 9. quod autem de verb. signific. vbi ait, quod in rebus vsu consumptibilibus, vsum, & dominium non distinguuntur; sed cui confertur vnum, conceditur vtinque. Et hanc sententiam tenet Syluester verb. dominium. §. 3. Petrus de Aragon. in 2. 2. §. 7. 2. art. 1. D. Antoninus p. 4. tit. 1. 2. c. 4. §. 10. Sarmiento de reddit. p. 1. c. 1. Turrecremata in sum. lib. 2. c. 1. 12. ad 10. arg. & alij. Et probatur ex autoritate l. 2. ff. de usu fructu earum rerum, quæ vsu consumuntur. Et ita in terminis nostræ Bullæ docuit hanc sententiam Hieronymus Cenedo de paup. relig. dub. 17. n. 9. & dub. 32. n. 8. & 13. vbi sic asserit: *El Religioso por tener el vsu, y el dominio de la pitança, segun la sententia pronable, y por ser limitada, y tambien de poco valor, y de que no se ha de seguir notable daño al Conuento, y por tener licentia interpretatiua del Prælado, è ser conforme à buena razon el tenerla, puede sin escrupulo disponer della, sin contrauenir al voto de pobreza, ni à la Constitucion del Papa Clemente VIII. de largitione, numerum.* Sic ille.

3. Scio contrariam sententiam esse probabiliorē: negat enim, vsum non posse separari à dominio. Sed nostra sententia, vt diximus, est probabilis, vt etiam

ex aduersariis concedit Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 32. n. 21. Tannerus in 2. 2. disp. 4. q. 1. dub. 2. n. 23. qui vocant contrariam sententiam, quam ipsi tenent, probabiliorē, & veriorē. Si quis verò has sententias largiùs discussas legere desiderabit, præter Turrianum loco citato, videat Lessium lib. 2. c. 3. dub. 2. n. 31. Mirandam in Manual. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 10. Valentiam tom. 3. disp. 5. q. 10. punct. 1. Bañez in 2. 2. q. 62. tr. de domin. q. 1. Bellarminum tom. 1. lib. 4. de Peccatrice, cap. 14. Reblium de oblig. iust. p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. n. 32. Molfesum in summa, tom. 2. tract. 12. c. 1. num. 62. & alios penes ipsos.

4. Restat modò respondere ad argumentum contrariæ sententiæ in principio positum. Dico igitur, quod Religiosus, cum sit vsuarius rerum vnico actu consumptibilium, tenet etiam dominium illarum rerum: nam, vt diximus secundum sententiam probabilem vsum non potest separari à dominio. Et licet Superior possit tollere rationem limitatam, quæ iam Religioso erat applicata, non sequitur ex hoc, quod possit separari vsum à dominio, sed solum colligitur, quod Religiosus tenet vsum illius rei, cum dependentia ab ipso Prælato. Sed supposito, quod Religiosus tenet vsum, tenet etiam dominium illarum rerum, quæ, vt diximus, sunt vnico actu consumptibiles.

5. Limitatur tamen, & intelligenda est hæc sententia, non in ordine ad rationem, & pitantiam, quæ non conceditur Religioso cum taxa, & limite, vt est panis, & vinum, &c. sed in ordine ad pitantiam, quæ limitatè præbetur, vt est caro, ortus, &c. Limitatur, quia Prælati, ex causa rationabili, ad vitandum excessum, & abutulum Religiosorum, vel propter paupertatem, vel censuras in contrarium non impoluerunt: in his enim casibus Religiosi non debent disponere, nec possent de cibis, etiam limitatis, & hoc ratione præcepti, & boni publici totius Communitatis. Et hæc opinionem ita explicatam, præter Cenedum, & alios, vbi supra, tanquam probabilem etiam admittunt multi Viri docti de hac re à me consulti, non solum ex nostra Religione; sed etiam ex Societate Iesv, & Dominicanorum Familia: vnde valde miror, fallam, ab aliquibus, his diebus, fuisse nominatam.

RESOL. XIV.

An Religiosus sine peccato possit comedere, & mero dare aliqua, quæ ipsi ad vsum permissa sunt, etiam pecunias, & non solum Religiosi presbiteri eiusdem Monasterij, sed etiam ceteri sacraliter? Ex p. 1. u. 6. Ref. 37.

§. 1. **N**egatiuè respondet Lessius lib. 2. c. 4. §. 1. dub. 9. n. 79. nisi essent res parui momenti, & crebriò occurrentes. Et ratio est: quia vsuarius nequit vsum rei alteri concedere, quia sic non esset vsuarius, sed usufructuarius. Sed melius Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 65. putat, posse Religiosum sine peccato mortali commodare res ad proprium vsum destinatas, quando est securus de retentione illarum: ac conseruatione: quia hæc videtur parua materia.

2. Sed magis amplè loquitur in hac re Petrus de Ledesma in addit. ad sum. tom. 2. cap. 4. dub. 2. fol. m. 97. quod etiam extendit, si comodatæ & mutuatæ pecunias: ita enim ait: *El prestar dineros à Religiosos del mismo Conuento, y a un estirato, no es peccado mortal contra la pobreza, siendo persona segura, la persona à quien se en presta el dinero. La razon muy escusa, que me mueue à tener este parecer, es la siguiente. Porque asi que es verdad, que per el conueniente*